

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

СУЧАСНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
14 грудня 2023 року*

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту природничо-математичних наук, інформатики та менеджменту Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №6 від 28.12.2023 р.)*

Рецензенти:

Дарманська І. М. – доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Галус О. М. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Княжева І. А – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Сучасні форми і методи організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2023. 118 с.

До збірника ввійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

АТАМАНЮК Зоя Миколаївна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ДОСЛІДЖЕННЯ СВОБОДИ ЯК ФАКТОРА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Свободу як поняття залежно від контексту можна сприймати дуже по-різному: як наукове поняття, як метафору, як знак, образ, символ. Вона багато використовується у повсякденності, у сфері науки, культури.

Останнім часом досить часто у науковій літературі та особливо у публіцистиці використовують поняття соціокультурні трансформації. Численні філософські дослідження, в тому числі ті, на які ми будемо опиратися в нашій роботі, свідчать про різновекторність соціокультурних трансформацій, про прагнення українського суспільства до свободи, про велику значущість для нього такої цінності, як свобода. Як свобода проявляється у різних сферах життя українського суспільства: чи сприяє а глобалізації? Чи змінює вона сферу освіти? Чи впливає на економічне життя українців? Чи впливає на духовне життя? Адже успіх реформування українського суспільства перш за все залежить від того, наскільки вільним сьогодні є пересічний громадянин України, бо тільки вільна особистість може бути суб'єктом змін в усіх сферах життєдіяльності соціуму – економічній, політичній, соціальній, духовній тощо.

Пошук відповідей на всі ці питання пов'язаний з проявами свободи у процесі соціокультурних трансформацій українського суспільства.

Як свідчать українські реалії, проголошення свободи з усіх трибун та засобів масової інформації, рідко знаходить втілення в життєдіяльності нашого суспільства. На перешкоді стають перманентні економічна та політична кризи, особливості масової свідомості, для якої цінність рівності все ще є більшою, ніж цінність свободи, наше тоталітарне минуле, відсутність традиції демократичного співіснування вільних громадян у вільній державі та ін. Тому в суспільстві є запит на вільну, творчу особистість, здатну самостійно мислити, приймати нестандартні рішення, генерувати оригінальні ідеї, реалізується досить повільно.

Проблема свободи – одна з лейтмотивних тем світової філософії. В історії філософії важко назвати філософа, який би у своїх працях не торкався її. Водночас потрібно підкреслити, що проблема свободи чи питання, дотичні до цієї тематики, розглядалися як у працях філософів різних часів, так в працях представників широкого кола соціогуманітарних наук (з філософії, етики, культурології, правознавства, політології, історії, соціології тощо) [1 С. 6-12].

Теоретико-методологічною базою роботи є теоретичні розробки філософів минулого і сучасності та їх дослідження свободи, а також соціокультурних трансформацій сучасного українського суспільства. Ми маємо на увазі філософські розвідки таких західних, російських та вітчизняних дослідників, як Г. В. Ф. Гегель, Т. Гобс, Ф. Енгельс, І. Кант, Ш. Монтеск'є,

Б. Рассел, Ж.-П. Сартр, Б. Спіноза, Ф. Шеллінг, К. Ясперс, тощо. Проблема свободи розглядалася в працях західноєвропейських філософів XIX-XX століть: Ж.-П. Сартр, Е. Фромм, М. Хайдеггер, К. Ясперс, З. Фрейд, А. Шопенгауер, І. Берлін, О. Вельмар, Ф. Ніцше та інші. Серед вітчизняних дослідників І. Бичко, К. Новікова, Л. Ніколаєва, Б. Грушин, В. Паркін, В. Андрущенко, М. Михальченко, С. Кримський та інші. Також вона розглядалася в численних працях західноєвропейських філософів XIX-XX століть: Д. Белла, І. Берліна, А. Веллмера, Ю. Габермаса, Т.-Г. Гадамера, М. Гайдегера, А. Гайека, Е.А. Геллнера, Г.Йонаса, Дж. Кемпбелла, Н. Лумана, Е. Левінаса, Дж. Раза, Б. Рассела, П. Рікера, Дж. Ролса, А. Сена, О. Тоффлера, В. Франкла, З. Фрейда, М. Френча, Е. Фромма, М. Фуко, К. Хельда, Дж. Шарпа, А. Швейцера. В роботах вищеназваних мислителів ставиться питання не тільки про межі людської свободи, а й констатується можливість трансформації інтенцій свободи поведінки індивіда в те, що позначається поняттями всездозволеність, нігілізм і анархізм.

Важливим теоретико-методологічним підґрунтям нашої дослідження є концептуалізація свободи як фундаментальної цінності, яка розглядається нами також як наукове поняття і соціокультурний феномен, адже саме свободу можна розглядати разом зі становленням особистості, її соціальних характеристик, та яку ми вважаємо фактором, що актуалізується та водночас актуалізує соціокультурні трансформації. У зв'язку з цим ми звертаємось до напрацювань таких дослідників, як І. Бичко, І. Д Бех К. Новікова, Л. Ніколаєва, Б. Грушин, В. Паркін, В. Андрущенко, Є. Борінштейн, М. Михальченко, В. С. Бакиров, С. Кримський, Р.Г. Лотце, Нансі Жан-Люк та інші.

Особлива значущість соціально-філософської сутності проблеми свободи нашого дослідження детермінована тим, що ми вважаємо, свобода – це соціально-філософська категорія, соціокультурний феномен, пов'язаний з особистістю та фактор трансформаційних процесів, проявлений в соціальній, політичній та духовній сферах суспільного буття.

Багатогранність проявів свободи, різноманіття сфер її проявів, певна вибірковість її філософського розуміння демонструє різнобічність даного феномену й виключає можливість її єдино прийнятної для всіх визначення. Плюралізм у розумінні свободи породжує різноголосся щодо її понятійного визначення, що, в свою чергу, відповідає іманентній природі свободи. Разом з тим, теоретична і практична потреба розкриття сутності свободи вимагає конкретних уточнень. Відповідно до цього, у філософській літературі міцно закріпилася думка про те, що реальна, а не ілюзорна свобода одного індивіда закінчується там, де вона наштовхується на свободу іншої людини. Саме наявність таких меж свободи вимагає пошуку узгодженого розуміння «точок» перетину, що є відображенням її сутності [1, С. 6-12]. В умовах сучасного суспільства в процесі його соціокультурних трансформацій відбуваються зміни, які потребують уточнення і дослідження проблеми свободи в умовах соціокультурних трансформацій, вироблення філософського підґрунтя у розумінні означених процесів.

Для кожного історичного періоду характерне своє розуміння свободи. Так, наприклад, головною проблемою античного суспільства було те, що людина виступала рабом «універсального закону», долі, полісу. Бути частиною космосу, громадянином полісу було для людини метою – такий стан речей – умова космічної гармонії. Для людини епохи середньовіччя свобода постає у якості життєвого регулятиву, внутрішнього джерела, знайденого вірою у Бога. Людина доби Відродження не тільки сприймала свободу як природне право, але й обґрунтовувала її як необмежену, яку повинні виправляти сумніви, критична самооцінка, терпимість до інакомислення, здоровий глузд і розумне почуття міри. У Новий час уявлення про свободу людини зводяться до акту пізнання природи мотивів людської діяльності.

Складовими концепту соціально-філософської теорії свободи виступають сутність і зміст свободи, форми її прояву, вільний вибір та способи його реалізації. Досліджуючи філософські й спеціальнонаукові джерела, в яких характеризуються різні аспекти та складові свободи, ми зосередили свою увагу на аналізі свободи не тільки, як складного суспільного явища, як феномена людського світосприйняття, а й на дослідженні її як фактора соціокультурних трансформацій [3, с. 226].

Дослідники даного поняття з часом виробили бачення того, що свобода – полісемантичне, багатозначне поняття. Про це досить красномовно свідчить велика кількість дефініцій свободи: «свобода є пізнаною необхідністю» (Б. Спіноза); «здатність самочинно починати ряд подій» (І. Кант); «свобода полягає в тому, щоб у «своєму іншому» бути «у самого себе» (Г.В.Ф. Гегель); «свобода – це відсутність зовнішніх перепон для руху» (Т. Гобс); «свобода – це право робити те, що дозволяють закони» (Ш. Монтеск'є); «свобода є здатністю із самої себе давати початок будь-чому» (Ф. Шеллінг); «свобода є здатністю приймати рішення із знанням справи» (Ф. Енгельс); свобода – це «відсутність перепон для здійснення наших бажань» (Б. Рассел); «свобода є можливістю приносити у світ «дещо» (Ж.-П. Сартр); «Свобода – це подолання того зовнішнього, яке підкорює мене собі» (К. Ясперс), Свобода – це «конкретний обов'язок, котрий необхідно виконувати» (Н. Аббаньяно). Філософи франкфуртської школи почали розглядали співвідношення позитивної та негативної свободи (Т. Адорно) [2].

Аналізуючи категорію свободи з позицій соціальної філософії, особливостей соціокультурних трансформацій кінця ХХ поч.- ХХІ століть в сучасному українському суспільстві, видатні філософи сучасності творчо розвивають концепт свободи як важливого фактора духовного та суспільного життя. В цьому плані особливо важливу роль відіграє розрізнення «позитивної» та «негативної» свободи, «відновлення в своїх правах» значущості ціннісних визначників свободи – відповідальності, співучасті та інших етично забарвлених екзистенціалів.

В історії філософії було безліч спроб визначити зміст поняття свободи. Ми звернули увагу, що ступінь розробки цієї проблематики можна

характеризувати відповідно до ступеня загальності: свобода як філософська категорія, свобода як соціальне явище, свобода людини.

Питання свободи людини у філософському предметному полі можна розглядати як проблему свободи волі, проблему свободи вибору й проблему свободи дії. Причому акцент робиться на вивченні проблеми свободи волі, тобто на вивченні останніх підстав наших вчинків і мотивів.

В проблемі свободи волі розглядаються такі питання як: чи існує свобода бажання? що є вибір? Як правило, відповіді філософів (незалежно від орієнтації на матеріалістичні, психічні, теологічні або якісь інші «чисті моделі» детермінізму й індетермінізму) на них ґрунтуються на метафізичних твердженнях і побудовах.

На думку багатьох сучасних дослідників визначити свободу можна як феномен світосприйняття людини. Воно є найбільш універсальне й коректне. Це визначення дає можливість враховувати як статичні так і динамічні характеристики свободи. Світосприйняття є цілісним образом дійсності, воно має, насамперед, ціннісну природу. З одного боку, воно формується через такі процеси як освоєння й соціалізація, під впливом конкретної сукупності світоглядних уявлень, поглядів, переконань стереотипів свідомості, мислення, взаємин, поведінки, спілкування, діяльності тощо. З іншого ж, – вже сформувавшись, світосприйняття постає істотною передумовою й важливим чинником визрівання у суб'єкта тих чи інших складових світогляду та й значною мірою всього його світовідношення в цілому, як системного охоплення дійсності [1].

Таким чином, можна сказати, що в результаті світосприйняття формуються почуттєві й раціональні образи, які багато в чому визначають процес освоєння соціальним суб'єктом реальності, його перехід на усвідомлюваний рівень пізнання. Соціальне світосприйняття виступає формою освоєння соціальної реальності, що впливає на регуляцію поведінки суб'єкта.

Усі різновиди свободи, так чи інакше, в ідеалі, в сучасному світі мають діяти у правовому вираженні, тобто приймати правову форму прояву свободи, яка реалізується у межах дозволеного, встановленого нормативно-законодавчими актами, створеними з метою захисту інтересів людини і держави.

Особиста свобода має на увазі громадянські свободи – основні права, у підґрунті яких лежить природне право. Громадянська свобода – це гарантована законом можливість користуватися основними правами людини і громадянина, на визнанні і забезпеченні яких повинна бути побудована правова держава.

Політична свобода, перш за все, означає вільне політичне волевиявлення при дотриманні законів, а також право кожного громадянина на участь в управлінні державою і суспільними структурами через демократичні процедури, виступати за радикальні реформи, вільно висловлювати свої погляди і намагатися переконати у них інших людей. При цьому політична свобода розглядається як доповнення свободи громадянської, як її гарантія.

Економічна свобода – це удосконалення відносин, які виникають у процесі виробництва і розподілу благ. Це можливість задовольнити свою потребу у товарах і послугах, це свобода праці, підприємництва і конкуренції. Це гарантія незалежності індивіда від колективного і суспільного життя, що вкрай важливо для ліберального вчення, і умова, необхідна для нормального, природного існування. Саме вона формує у людини відчуття деякої економічної свободи. Відчуття свободи значною мірою визначається відповідними економічними і матеріальними можливостями кожного (у цьому посиланні слід виходити з того, що у реальному житті матеріальні цінності превалюють над усіма іншими). У цьому, власне, полягає сутність матеріальної свободи. Підґрунтям економічної свободи є власність і право розпоряджатися нею на власний розсуд кожного.

Особливе місце в цій типологізації займає духовна свобода. Ключовим моментом у духовній свободі є свобода слова, совісті, право на вільний вибір переконань і віросповідання, вільну наукову творчість, дослідження, філософську свободу, свободу любові, сексуальну свободу тощо. Духовна свобода направлена на внутрішнє самоуправління людини, незалежний, самостійний її розвиток і духовне удосконалення. Вона виявляється у тому, що людина як особистість, у злагоді зі своїм внутрішнім світоглядом, світосприйняттям і світовідчуттям, може рухатися обраним саме ним шляхом, і на підставі цього людину можна розглядати як творчий центр моральної самодіяльності.

Список використаних джерел:

1. Соціально-філософський аналіз свободи людини як феномена світосприйняття. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2016. № 4 (70). С. 6-12.
2. Борінштейн Є. Р. Особливості соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства. Одеса : Астропринт, 2006. 400 с.
3. Мухін І. М. Свобода як соціальний феномен (теоретико-методологічні аспекти). *Культура народів Причорномор'я*. 2002. №33. С. 224–228.

БОГДАНОВА Інна Михайлівна

СТРАТЕГІЇ СТВОРЕННЯ БАГАТОМІРНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Упродовж останніх років у автора цих тез постійно виникала потреба у реалізації ідей створення багатомірної педагогіки, які враховуючи реалії сьогодення, задавали б вектор її розвитку на майбутнє. Концептуальні основи були викладені у останньому розділі монографії «Педагогічна енергетика» (2022), що отримав назву «Багатомірна педагогіка: суб'єктивний погляд». Текст цього розділу представлено російською мовою, розрахунок на його розуміння російськомовних громадян. Основні поняття і концептуальні положення

ЗМІСТ

АБЕРНІХІНА Ірина Георгіївна Використання інтерактивних онлайн-платформ для набуття студентами практичних навичок у сфері страхування	3
АВРАМЕНКО Богдана Володимирівна Відеоматеріали як засіб вивчення іноземної мови	7
АТАМАНЮК Зоя Миколаївна Теоретико-методологічна складова дослідження свободи як фактора соціокультурних трансформацій	10
БОГДАНОВА Інна Михайлівна Стратегії створення багатомірної педагогіки	14
ВАРІНА Ганна Борисівна Практико орієнтовані вектори реалізації кейс-технологій в процесі реалізації студентоцентрованого навчання	17
ВЕЧЕРОВА Євгенія Миколаївна Освітній процес і праворозуміння: щодо оптимізації пізнання	23
ВЦУКАЄВА Катерина Михайлівна Організаційно-змістові аспекти викладання навчальної дисципліни «Соціальний супровід клієнта»	27
ІОНОВ Ігор Анатолійович, ВОЛКОВА Руслана Євгенівна, ТВЕРДОХЛІБ Олена Володимирівна Створення віртуальної лабораторної роботи з біологічних дисциплін за допомогою методів цифрової трансформації	28
ГЛАДУШЕВСЬКА Ольга Михайлівна Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти. Інтерактивні технології у дизайні	32
ГОДОВАН Владлена Володимирівна Удосконалення освітньо-професійних програм у галузі «Охорони здоров'я» з урахуванням проблеми комплаєнтності в медицині	34
ГРЕЧАНИК Олена Євгенівна Використання цифрових сервісів у викладацькій діяльності	36
ГРОШОВЕНКО Ольга Петрівна Екологічна культура як умова формування сучасного поствоєнного суспільства	39
ДРУГОВА Олена Сергіївна Критичне мислення у бізнес-середовищі: ключ до ефективного управління та інновацій	43
ЗДІР Дарина Русланівна Інноваційні технології активного навчання Учнів початкової школи	45
ЗОРОЧКІНА Тетяна Сергіївна Формування ключових компетентностей молодших школярів засобами технології «flipped classroom»	48
КВАСИКОВА Ганна Сергіївна Використання штучного інтелекту в фізико-математичному аспекті: переваги, ризики та можливості вдосконалення в закладі передвищої та вищої освіти	50
КОЛБІНА Людмила Анатоліївна Використання lego-технології в освітньому процесі нової української школи	54